

UVOD U ZAKONSKE PROPISE

5

*U tišini svoje odaje:
Sudac prekoračuje Zakon*

Leopold-Michael Marzi

2009

sadržaj

<i>1. Osnove prava</i>	<i>5</i>
<i>2. Osnovna terminologija u ustavnom ustroju</i>	<i>5</i>
<i>3. Zakonodavstvo</i>	<i>6</i>
<i>4. Uvod u građansko pravo</i>	<i>6</i>
<i>5. Ugovor o provođenju liječenja</i>	<i>7</i>
<i>6. Prava pacijenata</i>	<i>8</i>
<i>7. Zakon o obveznim odnosima (naknada štete)</i>	<i>10</i>
<i>8. Veza između bolničkih propisa, propisa struke i zakona o radu</i>	<i>14</i>

Uvod u zakonske propise djelatnika u zdravstvu

Predgovor:

Naravno da se u ovom priručniku, može dati samo kratak pregled odgovarajućih zakonskih odredbi koje se odnose na djelatnike u zdravstvu. Iako su moguća manja odstupanja u zakonodavstvu među različitim državama, ona su vjerojatno vrlo mala.

U slučaju bilo kakvih pitanja ili nejasnoća treba osigurati stručni savjet dotične zemlje.

1. Osnove prava

Život u zajednici poziva na red. Postoje razni propisi, ali najvažniji je zakon.

Zakon ima dvije istaknute značajke: načinjen je u pisanom obliku od strane državnih institucija i može, ako je potrebno, biti proveden uz mjere prisile.

Primjer: Troškovi za nabavu robe nisu plaćeni. Prodavač može podnijeti tužbu kako bi naplatio dug. Ako se i nakon presude dug još uvijek nije uplatio, dužniku se može iznos duga nasilno oduzeti iz njegove plaće uz uvećanje iznosa za troškove vođenja postupka.

Osim zakonskih odredbi, ključnu ulogu igraju i običaji (pravila ponašanja u određenoj grupi ili društvu), kao i moral (shvaćanje savjesti).

Zakonske odredbe se sastoje od elemenata prekršaja i pravnih (zakonskih) posljedica.

Primjer: Ako netko umre bez oporuke jer je nije napisao, njegova imovina će se raspodijeliti kako je predviđeno zakonom. Ako postoji valjana oporuka, po njoj će se odrediti kome će se imovina

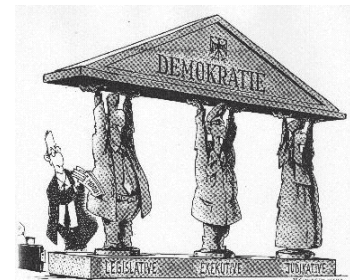
2. Osnovna terminologija u ustavnom ustroju

Temeljna pravila ljudskog suživota sažeta su u Ustavu svake države kojeg određuje predstavničko tijelo građana odnosno nositelj zakonodavne vlasti (u Republici Hrvatskoj to je Hrvatski sabor). Ustav propisuje osnovna načela, ustroj i način djelovanja u detalje.

U Ustavu su sadržane norme koje čine temelj pravnog poretka.

Demokratska načela: građani odlučuju tko će vladati prenošenjem ovlasti u važnim tijelima putem izbora koji se održavaju u redovitim intervalima. U načelu, mandat je ograničen, a ponovni izbor je moguć.

Načelo državnog uređenja: republika se razlikuje od monarhije po tome što je umjesto monarha (kralja ili kraljice), nadležan predsjednik države čije je trajanje mandata ograničeno.

Načelo vladavine prava: sva tijela države trebaju poštovati važeće zakonodavstvo. Postoje razne pravne zaštitne institucije koje jamče ispravno provođenje zakona.

Primjer: postupak policije prilikom uhićenja može se naknadno smatrati nezakonitim ako to ustanove nadzorna tijela. Oštećena se strana ne samo službeno oslobađa od sumnje za bilo kakve nezakonite radnje, nego joj se isplaćuje i odšteta.

Važnost načela vladavine prava ne proizlazi ni najmanje od predvidljivosti državnog djelovanja. Za državne institucije također postoje zakonske nadležnosti koje su prilično jasno ograničene.

Načelo jednakosti i pravednosti: država kojom upravlja vladavina zakona, namjerno postavlja granice svojih ovlasti kako bi svaki građanin uživao određenu slobodu.

Primjeri: Tajno glasovanje na glasačkom mjestu osigurava da svatko da svoj glas onome koga smatra podobnim. Tajnost listića osigurava sadržaj listića od kritike. Zabranjeno je tajno prisluškivanje telefonskih razgovora. Samo u vrlo iznimnim slučajevima (sumnja na zločin) može biti povrijeđena (prekršena) tajnost pisama ili telefonskih razgovora.

Načelo diobe vlasti: vlast se u državi raspoređuje na način koji osigurava da pojedinac nije nositelj prevelikih ovlasti. To pomaže protiv zlouporaba ovlasti i korupcije.

Primjeri: U isto se vrijeme važne službene dužnosti ne mogu ukinuti ili poništiti, niti od jedne osobe. Međutim, zastupnik Sabora može postati ministar, a kasnije i šef države.

3. Zakonodavstvo

Svaka država treba zakonodavca. Općenito, prijedlog zakona usvaja (u demokratskim zemljama) Parlament, čiji su zastupnici izabrani ili ponovo izabrani u redovitim razdobljima.

Zakoni se donose ili proglašavaju, a danas su dostupni i na internetu.

Napomena: Zakon koji je već objavljen može stupiti na snagu tek kasnije. Povremeno treba primijeniti stari i stvarno više ne vrijedeći propis (na primjer, Ministarstvo financija izdaje obavijesti porezne procjene za 2008 godinu a sastavljen je u 2009 i odnosi se na više ne vrijedeće pravno stanje koje je vladalo u poreznoj godini 2008.).

Čak i odvjetnici imaju teškoća prisjetiti se koje je pravovaljano pravno stanje, posebno zato što su zakonske odredbe opozvane budući da se smatraju neustavnima.

4. Uvod u građansko pravo

Građansko (privatno) pravo uređuje društvene odnose između fizičkih osoba, a mjerodavna su državna tijela koja imaju ovlasti nad građanima po važećim državnim zakonima.

Primjer: kupnja automobila od zastupnika je pokrivena općim propisima građanskog materijalnog prava. Izdavanje vozačke dozvole je načelno akt države.

Pravna sposobnost fizičke osobe započinje rođenjem, a prestaje smrću. Stjecanjem poslovne sposobnosti fizička osoba je nositelj prava i obaveza.

Iako se svatko smatra pravno sposobnim od rođenja, njemu/njoj nije odmah dana poslovna sposobnost. Poslovna sposobnost je okarakterizirana činjenicom da ljudi temeljem svojih vrijednosti i aktivnosti, vlastitim očitovanjem volje stječu prava i obveze.

Primjer: Kum daje novorođenom djetetu štednu knjižicu na dar. Ali, dijete nema sposobnost raspolaganja svojom ušteđevinom. Stoga je zakonom određeno da djeca imaju pravne zastupnike (roditelje) kako bi se prevladao ovaj nedostatak.

Poslovna sposobnost, pak ima dvije značajke: sposobnost sklapanja pravnih poslova i svojstvo subjekta da bude odgovoran za svoja protupravna djelovanja.

Sposobnost sklapanja pravnih poslova znači da osoba može, na primjer, zaključiti kupoprodajni ugovor.

Pravna odgovornost za deliktna djela znači da osoba treba odgovarati za bilo koja protupravna djela.

Primjer: Vozač automobila ozlijedi nekoga u nezgodi za koju je sam kriv. Ako je bio ubrojav (*compos mentis*) u vrijeme nesreće, vozač u tom slučaju mora platiti oštećeniku naknadu ako se to od njega traži.

Najvažnija pravna tvorevina u građanskom pravu je ugovor.

Ugovor nastaje kad postoje dvije (ili više) konsenzualnih izjava o namjeri, koje povlače za sobom pravne posljedice.

Primjer: Otac kupuje 10 komada guma za žvakanje za svoje dijete. Uplatom prodajne cijene, on postaje vlasnik. On, dakle, može dati (kao poklon) žvakaće gume svojem djetetu.

Primjer: Bračni par kupuje stan od građevinara. Oba bračna partnera potpisuju ugovor, čime svaki od njih postaje vlasnikom (suvlasnikom) polovice stana.

U svim zemljama svijeta svakodnevno se sklapaju milijuni ugovora poput kupoprodajnih ugovora koji se odnose na robu za svakodnevnu uporabu, ugovora s vršiteljima usluga javnog prijevoza, itd. Pisani oblik ugovora je iznimka. Za male kupovine koje se odmah plaćaju, također, i u potpunosti vrijede ugovori za koji nije potreban pisani oblik.

Također nije nužno da se u vrijeme kupovine postigne sporazum (usmeni ili pismeni) oko stvari za koje se obično pretpostavlja da su utvrđene.

Primjer: kupac kupuje u trgovini namirnice koje su pokvarene, ali to je postalo jasno tek nakon konzumiranja. Iako kupnja ispravnih namirnica nije izričito dogovorena u vrijeme kupnje robe, karakteristično je da se automatski pretpostavlja da je sigurna, jer kupnja pokvarenih namirnica ne bi imala smisla (i ne samo u okviru pravnog značenja).

Oštećenik može tako tražiti naknadu, ako može dokazati povezanost između kupovine i trovanja hranom.

Ako oštećenik ne čuva račun, on može tražiti svoja prava iako će to biti puno teže izvedivo.

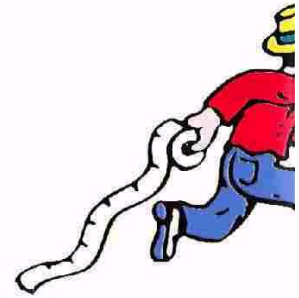
Pravni sustav omogućava široko područje djelovanja ugovornim stranama. Tako dugo dok ugovorne strane imaju mogućnost sklapanja legalnih poslova, sukladno ugovoru bez prijevara ili prisile, izvršenje ugovora je pravno i *de facto* ne narušava zakon, pa važeći ugovor stupa na snagu. Ako dogovorene obveze nisu ispunjene, oštećena strana u ugovoru može se pozvati na pomoć države i pokrenuti parnicu.

Usluge liječenja koje pružaju liječnici u domu zdravlja ili bolnici su isto tako pravni ugovori (ugovor o provođenju zdravstvene zaštite), te u slučaju bilo kakve pogreške postoji pravna osnova za podnošenje zahtjeva za naknadu.

5. Ugovor o provođenju liječenja

Ako se netko liječi u ambulanti ili u zdravstvenoj ustanovi (bolnici ili domu zdravlja), na snagu stupa ugovor građanskog prava, a primjenjuje se čak i ako bolnicu vodi javni sektor (država).

Ne radi se samo o osnovnoj obvezi koja se mora provoditi, npr. liječenju, nego i o pratećim poslovima, kojih pacijent uopće nije svjestan.

6. Prava pacijenata

Ono što se obično naziva pravo pacijenta usko je vezano za građansko pravo kao i ljudska prava. Ugovor o provođenju zdravstvene zaštite već dugo vremena ima pravnu osnovu. Još u davnim vremenima pacijenti su također imali mogućnost pozvati se na svoja prava, međutim, često su u vezi s tim morali pokretati parnicu. U posljednjih nekoliko godina, posebice zakonski zastupnici pacijenata, nastoje izvan sudskom nagodbom rješavati sporove.

Dužnost svih zaposlenika u području zdravstvene zaštite jest osigurati da se poštuju prava bolesnika. Drugim riječima rečeno, prava pacijenata predstavljaju službenu dužnost zdravstvenih djelatnika.

Iako nisu sveobuhvatno prikazani, sljedeći će primjeri pomoći u razjašnjavanju onog što se podrazumijeva pod pojmom prava pacijenata.

Pravo na primjerenu individualnu skrb:

Kad se pacijenti nađu u više ili manje osobno stresnim okolnostima zbog svoje bolesti, potrebna im je individualna pažnja i skrb u skladu s njihovim potrebama od strane svih osoba koje dolaze u kontakt s njima, a ne samo onih kojima je dužnost obavljati medicinsku pomoć i skrb.

Pravo na zaštitu privatnosti:

Čak i na bolničkim odjelima s više krevetnim sobama, treba učiniti sve što je moguće kako bi se osiguralo da se privatnost pacijenta ne naruši poput toga da se osjetljive informacije o njegovu zdravstvenom stanju ne otkrivaju u prisutnosti drugih bolesnika, nego razgovorom u četiri oka.

Pravo na povjerljivost podataka:

Podaci dobiveni u zdravstvenoj skrbi su vjerojatno među najosjetljivijim osobnim podacima. Zbog toga, od najveće je važnosti da ovi podaci ne dođu u ruke neovlaštenih osoba ili ustanova. No, povjerljivost se odnosi i na ne medicinske podatke koji se pojavljuju tijekom liječenja poput adrese, telefonskih brojeva itd. Samo u zakonski opravdanim slučajevima takvi se podaci mogu proslijediti trećim osobama ili ako pacijent da svoj pristanak

Pravo na stručno liječenje i njegu koji moraju biti što je moguće bezbolniji:

U liječenju i njezi bolesnika treba koristiti samo priznate metode liječenja. Budući da dostignuća u medicini, njezi i srodnim područjima kontinuirano napreduju, to neizravno podrazumijeva da osobe, kojima je povjerena skrb nad bolesnicima trebaju sudjelovati u neprekidnom profesionalnom razvoju.

Pravo na potpunu obaviještenost o mogućnostima liječenja i prava:

Suvremena medicina nudi sve raznolikije mogućnosti liječenja koji, međutim, imaju argumente za i protiv. Kirurški zahvati koji ostavljaju neznatan ožiljak, mogu imati za posljedicu veći rizik za komplikacije jer se obavljaju uz pomoć kamere. Naoružan odgovarajućim informacijama, pacijent mora sam, prije operacije, odlučiti o postupku kojem će dati prednost.

Pravo na prihvaćanje ili odbijanje dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka:

Uz vrlo malo iznimaka (u slučaju zaraznih bolesti), pacijent nije dužan podvrgnuti se liječenju. On može odbiti liječenje bez davanja ikakvog objašnjenja. Međutim, preduvjet za to je da čovjek mora biti sposoban rasuđivati (imati punu poslovnu sposobnost), i moći shvatiti posljedice svoje odluke. Liječnik je također dužan ukazati na mogući neuspjeh postupka kao i štetne posljedice nakon njega. Ako pacijent i unatoč tome što je u stanju razumjeti o čemu se radi i dalje odbija liječenje, liječnik to mora prihvatiti. Samovoljne odluke od strane liječnika o provođenju postupka liječenja imale bi kaznene posljedice čak i u slučaju da se stanje pacijenta poboljša. Razlog za to proizlazi iz obveze poštivanja osobne slobode i volje pacijenta.

Pravo na uvid u povijest bolesti i pravo dobivanja primjerka povijesti bolesti:

Uz vrlo rijetke iznimke, pacijent uvijek ima pravo uvida u podatke koji su dobiveni tijekom njegova liječenja, što vrijedi još dugo vremena nakon završetka liječenja. To znači da se sve što je zabilježeno, može pregledati u bilo koje vrijeme

Pravo na dobivanje medicinskih informacija od strane liječnika, pažljivo i na, pacijentu razumljivom jeziku:

Prema sadašnjem tumačenju zakona, pacijent je stranka u ugovoru sklopljenim s bolnicom ili liječnikom po svom izboru. Iako se misli da liječnik može, zahvaljujući svojem stručnom znanju, donijeti ispravne odluke bez pomoći pacijenta, pravni je sustav ipak, uredbom odredio da pacijent treba imati što veću ulogu u postupku donošenja odluka. No, prije donošenja bilo kakve odluke, pacijentu je potrebno dati što je više moguće podataka. Podaci se mogu razumjeti ako nisu izloženi složenim izrazima, nego jednostavnim svakodnevnim govorom. Nije svakom pacijentu moguće psihički prihvatiti nepovoljne prognoze o tijeku njegove bolesti. Od liječnika se, dakle, u takvim prilikama očekuje da uzme u obzir sve okolnosti vezane uz pacijenta.

Pravo na primanje posjeta i održavanje osobnih kontakata s vanjskim svijetom

Bolnica ne može bolesniku zabraniti kontakte s vanjskim svijetom, ako ne postoje opravdani razlozi zabrane (visok rizik od infekcije, odmor nakon velike operacije, itd). Međutim, pacijent može i bez navođenja razloga, zatražiti zabranu posjeta određenim osobama, ili zabranu posjeta svima. Što se tiče rodbinskih posjeta, pacijent također odlučuje osobno.

Pravo djece na smještaj u bolesničkoj sobi prilagođenoj djetetu:

S obzirom da je za dijete boravak u bolnici, a posebno liječnički postupak vrlo stresan, sve se mora učiniti kako bi mu boravak bio što ugodniji. Bolnice prijatelji djece, moraju biti opremljene i potpuno prilagođene djetetu s dovoljno igračaka, knjiga, olovaka, bojica, itd., te mu osigurati ono što je za njega najvažnije. U te je aktivnosti potrebno uključiti svo osoblje bolnice kako bi se pomoglo djeci da se bolje nose sa svojim bolestima.

Pravo pacijenta na vjerske obrede i psihološku potporu:

Ovisno o njihovoj religiji, pacijenti imaju pravo komunicirati s predstavnikom ili predstavnicima svoje religije. Pacijentu se protiv njegove volje, ni na koji način, ne treba nametati neka vjera, ali jednako tako ne smije se zanemariti njegova želja za vjerskom pomoći.

Pravo na prijevremeni otpust:

Samo u iznimnim slučajevima pacijent mora dopustiti liječenje protiv svoje volje. To se događa na primjer u slučaju epidemija određenih zaraznih bolesti. Čak i u takvim slučajevima vrijedi Zakon o zaštiti prava pacijenata i u potpunosti se primjenjuje jer je ovdje namjera zaštititi zdrave osobe od nepotrebne bolesti. Ukoliko pacijent želi prekinuti bolničko liječenje, može to učiniti, ali prvo mora biti svjestan rizika što to može prouzročiti. Ako je pacijent nesposoban za rasuđivanje, liječnik mora poštivati ovu odluku, čak i ako smatra da je takav postupak pacijenta nerazuman. Prijevremeni prekid liječenja se mora upisati u medicinsku dokumentaciju.

Pravo dobivanja otpusnog pisma (medicinske dokumentacije):

Da bi se osigurao najbolji mogući nastavak liječenja (npr. kod liječnika opće prakse), bolnice moraju pacijentu izdati otpusno pismo u najkraćem mogućem roku. Naravno, pacijent mora znati što mu je činiti tijekom oporavka nakon boravka u bolnici (npr. nekoliko tjedana izbjegavati uključivanja u bilo kakve sportske aktivnosti, držati se posebnog pravila prehrane, itd.)

Pravo na prijedloge i pritužbe:

Ne bi imalo smisla propisivanje prava pacijenata, ako se oni ne mogu na njih pozivati. Pacijenti ne smiju imati problema samo zato što su uložili legitiman prigovor. Međutim, podnošenje neosnovanih pritužbi iz objesti ili iz pravno neprihvatljivih razloga, svakako, može imati negativne posljedice za onoga koji je podnio pritužbu. U pravnom smislu, to predstavlja veliku razliku. Bitno je znati je li optužba osnovana na činjeničnom stanju ili se radi o neutemeljenoj optužbi.

Pravo na dostojanstvenu smrt, njegu u terminalnoj fazi bolesti i kontakt s osobama od povjerenja:

Umjesto u svom životnom okruženju, većina osoba danas umire u bolnicama i staračkim domovima. Kako bi se umirućim osobama osigurala što je moguće dostojanstvenija posljednja faza života, važno je za njega kao i njegovu obitelj da se u brigu uključe i ustanove u kojim borave u tom trenutku. Treba osigurati da umiruća osoba bude smještena u odgovarajuću sobu gdje neće biti ometana i okružena osobama od povjerenja. Ne smije se zamijeniti značenje skrbi u terminalnoj fazi (skrb za umiruće) s potpomognutim samoubojstvom, kojem je cilj skraćivanje života. Pravilnije rečeno, skrb u terminalnoj fazi znači da umiruća osoba ne će ostati potpuno sama u svojim zadnjim satima i neće biti, što nažalost nije bila rijetka pojava u prošlosti, jednostavno prognana u neku sporednu, zabačenu sobu.

7. Zakon o obveznim odnosima (naknada štete)

Zakon o obveznim odnosima je važno područje građanskog prava, a bitno je što uređuje pravila o preduvjetima koji utvrđuju plaćanje naknade.

Načelno, gubitak zbog pretrpjele štete snosi oštećena strana ukoliko oštećenik ne podnese zakonski prihvatljiv zahtjev za naknadu štete prema stranci koja je uzrokovala štetu.

Preduvjeti za odštetu su:

1. **Nastanak štete**
2. **Uzročna veza između postupka i nastanka štete**
3. **Nezakonitost**
4. **Pogreška**

Zbog toga se u konkretnom slučaju mora ispitati jesu li su zadovoljeni svi potrebni preduvjeti za nadoknadu štete.

Šteta:

Štetom se smatra bilo kakva nezgoda koju je osoba pretrpjela vezano uz imovinu, prava ili osobno.

Primjeri:

U požaru je uništena kuća i imovinsko stanje je umanjeno za vrijednost kuće s obzirom da duže vrijeme neće biti u uporabnom (useljivom) stanju. Zbog pogrešnog pravnog savjeta propušten je rok za prijavu štete i sukladno tome izgubljeno je pravo na koje se moglo pozvati da se pridržavalo roka.

U automobilskoj nezgodi pješak je ozbiljno ozlijeđen zbog pogreške vozača. On kasnije može od njega tražiti odštetu.

Postoji materijalna šteta (šteta na vlasništvu/imovini) i **nematerijalna šteta** (nije novčana šteta), kao što su povrede osobe, uvrede i klevete (povrede prava osobnosti).

Načelno, Zakon o obveznim odnosima u većini pravnih sustava nalaže naknadu zbog umanjena nečije imovine. Iznimka od tog pravila je naknada neimovinske štete ili naknada za povredu prava osobnosti.

Osim toga, postoje razlike između **izravne i posljedične štete**.

Neposredna (izravna) šteta je šteta uzrokovana prvom pojavom štete (početnom nezgodom), dok je **posredna posljedica početne štete**.

Primjer: Dva su se automobila sudarila i u potpunosti su uništena. Zaustavili su promet onima iza sebe, tako da su mnogi ljudi nisu došli ili su zakasnili na posao a mnogi su duže čekali na uslugu.

Samo se u iznimnim slučajevima nadoknađuje posljedična šteta poput štete koju je pretrpjela obitelj zbog ubojstva njenog člana (gubitak prihoda, gubitak hranitelja, itd.).

Šteta se morala dogoditi, ali moguća šteta, koja se zapravo nije dogodila, je sasvim beznačajna, jer je samo neprilika za sudionike, i kao takva ne ispunjava uvjete za naknadu.

Uzročnost: se tumači kao uzročna veza između ponašanja osobe koja je prouzročila štetu i nastanka štete, bez obzira je li ta osoba učinila neku radnju ili je propustila učiniti potrebnu radnju.

Primjeri: Netko ozlijedi drugu osobu nožem (radnja).

Zaposlenik željeznice je propustio usmjeriti skretnicu i time je prouzročio sudar dvaju vlakova (propuštena radnja).

U svakom slučaju, pravni sustav ne želi pripisati krivnju osobi koja je prouzročila izazivanje nepredviđene štete, jer to ne bi bilo primjereno (opravdano).

Primjer: Liječnik ubrizgava bolesniku intravenski lijek koji je uzeo iz originalnog pakiranja. Bolesnik neposredno nakon toga izdahne. Na kraju se ispostavi da je proizvođač greškom stavio krivi lijek u krivo pakiranje. Iako je postupak liječnika imao uzročnu ulogu u nastanku štete, nije odgovoran, budući da temeljem svog iskustva nije mogao očekivati zamjenu opasnog sadržaja koji se dogodio u tvornici.

Nezakonitost: Nezakonitim se smatra svaki postupak kojim se krši naredba ili zabrana utvrđena zakonom u postojećem pravnom sustavu.

Primjer: Pas koji se slobodno kretao ugrizao je slučajnog prolaznika i ozlijedio ga. Ponašanje (postupak) psa nije nezakonit jer ne podliježe zakonskim odredbama, dok ponašanje njegovog vlasnika svakako podliježe, ako mu se može dokazati da se nije pridržavao obveze nadzora nad psom.

Protupravno (nezakonito) ponašanje može biti opravdano samo u dva slučaja i to u samoobrani ili nužnoj obrani.

Samoobrana je obrana protiv mogućeg nezakonitog napada na život, slobodu ili imovinu primjenom umjerene (razumne) obrane.

Primjer: Medicinsku sestru je tijekom noćne smjene napao narkoman koji je htio od nje uzeti ključ od ormara s lijekovima. Odvažna sestra uspijeva oboriti čovjeka te ga obuzdati sve do dolaska kolege na mjesto događaja. Njezino je ponašanje opravdano.

Nužna obrana je obrana druge strane (strane koja nije napadač) od neposredne opasnosti nanošenja ozljeda na pravno zaštićenim dobrima.

Primjer: Gotovo smrznuti planinar dolazi do zaključane kolibe u koju provaljuje i tako si spašava život. U ovom slučaju zaštita života ima prednost nad zaštitom imovine.

Krivnja: Izraz „krivnja“ se koristi ako se nekoga može optužiti da je postupio nezakonito. Krivnja se primjenjuje u optužbi osobne naravi. Optuženi može uložiti prigovor samo ako je imao subjektivnu sposobnost prepoznati protupravnost svog privođenja te djelovati u skladu s tim.

Postoji nekoliko oblika krivnje:

Namjera
Svjesni nehaj
Nesvjesni nehaj

Nesumnjivo se radi o namjeri kad je osoba koja počinii nedjelo svjesna svog nezakonitog djelovanja.

NEMARNOST

Primjer: Nakon spora sa susjedom, prekršitelj u ljutnji, ošteti lonac s cvijećem.

Izraz svjesni nehaj se koristi u slučajevima kad se smatra da se krivnja takvog značaja vjerojatno ne bi dogodila pažljivoj osobi.

Primjer: Kirurg obavlja planiranu operaciju a da prije toga nije obavio pregled unutarnjih organa i dobio odgovarajuće nalaze, čime je ugrozio život pacijenta. Pacijent je pretrpio štetu.

O nesvjesnom se nehaju govori ako počiniteljevo ponašanje dovodi do pogreške koja nije za opravdanje a može se povremeno dogoditi i pažljivim osobama.

Primjer: Bolničar hitne službe propušta činjenicu, da je pri dolasku na mjesto događaja u nezgodi više automobila jedna osoba ozbiljno ozlijeđena. Prekasno obavještava liječnika o potrebnoj hitnoj intervenciji, što je za posljedicu imalo kašnjenje u pružanju pomoći ozlijeđenoj osobi.

Zbog toga je pravljenje razlike između različitih

stupnjeva krivnje važno jer veličina naknade štete raste sukladno sa stupnjem krivnje.

Deliktna odgovornost i ugovorna obaveza:

Ako postoji i najmanja sumnja, primjenjuje se pretpostavka da šteta nije nastala krivnjom druge osobe. To vrijedi bez ograničenja za deliktnu (izvanugovornu) odgovornost. Oštećenik i osoba koja je prouzročila štetu nemaju ugovorni odnos vezan za štetu.

Primjer: Na brzjoj cesti dogodila se prometna nezgoda s materijalnom štetom. Sudionici nezgode se nisu prije toga poznavali. Čak i da su već imali pravni odnos (na primjer kao stanodavac i stanoprimalac) to neće imati nikakvu vezu u slučaju nezgode, jer se šteta dogodila izvan konteksta Zakona o obveznim odnosima.

Oštećenik mora tvrditi da je osoba koja je štetu uzrokovala (drugi sudionik u nezgodi) kriva i to mora dokazati. Šteta se može nanijeti od strane druge osobe ali u okviru ugovornog odnosa, npr. oštećenik i osoba koja je štetu prouzročila imaju ugovorno pravni odnos. Šteta nastaje tijekom izvršenja ugovora.

Primjer: Liječnik je nepažljiv i nanio je pacijentu povredu tijekom jednog postupka za vrijeme operacije.

Budući da je pacijent stranka u ugovoru s liječnikom, ugovor o odgovornosti vrijedi i u ovom slučaju. Ako pacijent nakon toga tvrdi da mu je nanosena šteta liječnik, kao osoba koja je nanijela štetu, mora dokazati da ne snosi nikakvu krivnju za nastanak štete, odnosno, da bi šteta nastala i da se sve radilo po pravilima medicinske struke.

Naknada se u načelu plaća u obliku koji osigurava povratak u prethodno stanje (plaćanje u naturi). Samo ako to nije moguće i prikladno mora se platiti u novčanom obliku (novčane naknade).

Nemar kojemu pridonose obje strane oštećenika: ako je oštećenik imao kontributivnu (doprinosnu) ulogu u nanošenju štete, mora proporcionalno snositi udio štete.

Primjer: nakon što je otpušten iz bolnice, pacijentu je rečeno da se u slučaju bilo kakvog problema tijekom razdoblja oporavka odmah javi u zdravstvenu ustanovu. S obzirom da pacijent nije na vrijeme koristio usluge zdravstvene ustanove, slijedom toga došlo je i do kašnjenja izvješća iz prethodnog postupka. Naknada, na koju oštećenik ima pravo, sukladno tome je smanjena.

Posredna (indirektna) odgovornost za tuđe radnje: Načelno je svatko odgovoran za svoje postupke, ali ne snosi odgovornost za tuđe. Iznimka od tog pravila je **posredna odgovornost**.

Operacija je bila točno na vrijeme. U slijedećih četiri sata on bi se i sam od sebe oporavio.

U pravilu, poduzetnik zapošljava nekoliko djelatnika za obavljanje svoje ugovorne obveze. Oni se nazivaju ovlaštenicima ili posrednicima (agentima). To su zaposlenici koje je dužnik zaposlio za obavljanje ugovorene obveze. Poslodavac je odgovoran za svaki njihov prijestup, baš kao i za svoj vlastiti. Izraz "posrednik" ne predstavlja kvalifikaciju (struku), jer i izvrstan liječnik je posrednik nadležnog bolničkog tijela!

Primjer: Zbog male nepažnje kirurga, u bolnici za vrijeme operacije, pacijent pretrpi štetu. Nadležno tijelo bolnice kao ugovorna stranka obvezna je platiti odštetu.

U određenim okolnostima poslodavac ima pravo tražiti naknadu štete koju je već platio od osobe koja je zapravo prouzročila štetu (zaposlenik). To se zove pravo naknade/pravo naplate. Pravo na naplatu/naknadu će, međutim, ovisiti o stupnju krivnje, pri čemu se ne preuzima odgovornost za "oprostive pogreške", te se u slučaju nemara, može umanjiti na sudu. Ali ako se namjera može dokazati, odgovornost nije ograničena.

Mora se odrediti granica za pravo na naplatu/naknadu, jer bi cjelokupna naplata/naknada djelatniku mogla ugroziti ekonomsku egzistenciju i, u pravilu, poduzetnik bi u tom slučaju bio jača

strana u ekonomskom smislu. Poduzetnik isto tako može poboljšati svoju gospodarsku situaciju iznajmljivanjem djelatnika, ali za to mora prihvatiti i odgovornost.

Odgovornost kad se utvrdi prekršaj počinjen od druge osobe: u užem smislu, samo su nadređeni dužni pratiti (nadzirati) rad drugih osoba i posredovati ako te radnje mogu prouzročiti štetu za druge osobe. Suradnici ne trebaju neprestano pratiti jedni druge. Međutim, u slučaju bilo kakve očigledne nepravilnosti, svatko tko ne pokuša zaustaviti takvu radnju može postati suodgovoran.

Primjeri: zaposlenici bolnica redovito krađu potrošni materijal za svoje osobne potrebe. Jedan zaposlenik je svjestan toga, no ne želi nikakve nevolje, te to ne prijavljuje svom nadređenom. Kao takav, podliježe kaznenom gonjenju i mora platiti naknadu.

Medicinska sestra primjećuje kako kolega daje lijek koji je promijenjen, a kasnije samo obavještava nadređenog o pogrešci. Trebala je odmah skrenuti pažnju na pogrešku, kako bi spriječila štetu koju može pretrpjeti pacijent.

Čak i bez posebnog ugovora između poslodavca i zaposlenika, oba su pozvani da u okviru dobrobiti ili fiducijane obveze (povjerenje) u najvećoj mogućoj mjeri spriječe povredu, odnosno štetu. Na primjer, poslodavac je dužan, između ostalog, obratiti pozornost na zdravlje zaposlenika, a zaposlenik mora pažljivo i s pozornošću rukovati s vlasništvom poslodavca.

8. Veza između bolničkih propisa, propisa struke i Zakona o radu

Svaki se zaposlenik u bolnici često nađe (najčešće nesvjesno) u unakrsnoj vatri između tri velika zakonska područja: Općih akata bolnice, pravilnika pojedinih/zastupljenih struka i Zakona o radu.

Općim aktima (pravilnicima o radu) u bolnici uređuju se radne obveze/aktivnosti, kao što su, na primjer, izbor odgovorne osobe za određeni posao, pod kojim se uvjetima mora primiti pacijent, kad ga treba otpustiti, itd.

Zakoni i pravilnici zastupljenih struka daju prava i obveze različitim strukovnim grupama, kao na primjer, određenim liječnicima pravo na položaj „voditelja odjela“ ili profesionalnu dužnost da daju potrebnu hitnu pomoć i onda kada nisu na dužnosti.

Ne podliježu sve stručne skupine posebnim propisima struke. Međutim u zdravstvu podliježu i to posebno, liječnici, medicinske sestre/tehničari, primalje, pomoćni djelatnici u zdravstvu, itd. Ponekad neke stručne skupine razviju određeni standard u svojoj svakodnevnoj radnoj praksi, koji se često prihvaća i koristi, a tek mnogo kasnije može prerasti u zakon.

Zakonom o radu i drugim zakonskim i podzakonskim aktima temeljem kolektivnog ugovora uređuju se odnosi između poslodavca i zaposlenika. Na primjer, poslodavac ima pravo usmjeravati/naređivati svojim zaposlenicima, ali je istovremeno ima dužnost platiti odgovarajuću naknadu zaposlenicima za njihov rad.

Primjer: pomoćni djelatnik u zdravstvu, s kvalifikacijom za koju je osposobljen, nije u stanju obavljati svakodnevne dužnosti, te je moguće njegovo otpuštanje jer je poslodavac namijenio to mjesto osobi koja ima kvalifikaciju zdravstvenog djelatnika.

Poslodavac zakonski ima pravo postaviti ograničenje, ali ne može u isto vrijeme tražiti da se obavljaju poslovi koji nisu u opisu radnog mjesta.

Primjer: pomoćnik patologa pomaže liječniku tijekom obdukcije. No, pomoćnik ni na koji način ne može biti prisiljen da sam obavi obdukciju, jer to nije uključeno u opis njegova radnog mjesta.

Tamo gdje su uključeni odvjetnici, općenito se, vrlo često, samo čini da je lako svladati proturječnosti između različitih pravnih područja.

Tako bi se općenito moglo reći da poslodavac ima puno utjecaja i moći temeljem ovlasti i općih odredbi, ali taj utjecaj je ograničen pravilima struke, Zakonom o radu i drugim zakonskim aktima i podaktima. Međutim, u nekim slučajevima većim pravima poslodavca suprotstavlja se protuteža prava radnika. Primjerice, u mnogim se zemljama kroz određeni vremenski rok isplaćuje naknada za bolovanje. Sporovi između poslodavca i zaposlenika mogu se po potrebi riješiti na sudu.